

Fantastica Magazin, Restituiri

AGERUL PĂMÂNTULUI de I.C. Vissarion

FANTASTICA MAGAZIN

— ♦ — RESTITUIRI — ♦ —

AGERUL PĂMÂNTULUI
de I.C. Vissarion

Nr. 2, septembrie 2026

„Fantastica Magazin, Restituiri” este un supliment literar
al revistei „Fantastica Magazin”

ISSN 3153 – 2853; ISSN-L 3153 – 2853

Director: Daniel Cristian Dumitru
Redactor șef: Györfi-Deák György

Adresa redacției:
str. Gutuilor nr. 3,
207365, Malu Mare, Dolj, ROMANIA

Facebook, Instagram: Fantastica Magazin
e-mail: redactia@fantasticamagazin.ro
contact@cristianplusart.ro
tel.:+40.732.740511

Această lucrare se află în domeniul public.
Se aplică în Statele Unite, Canada, Uniunea Europeană și în acele țări
cu o limită a drepturilor de autor acoperind întreaga viață a autorului
acesteia plus 70 de ani.

Imaginea copertei și ilustrații: Györfi-Deák György cu suport AI
Ediție îngrijită de Györfi-Deák György

Textul reproduce ediția din 1939, de la Editura și Tipografia
Muscelul din București. A fost actualizată ortografia și gramatica.

Conținutul din părțile greu lizibile a fost stabilit prin confruntarea cu
paginile din: I. C. Vissarion, Scrieri alese. Vol. 2, Editura Minerva,
București, 1985. Antologie, prefață, note de Victor Crăciun.

Mulțumim bibliotecilor județene Satu Mare și Sălaj pentru ajutor.

Iubiți cititori!

Cu toată «Vremea de criză» prin care trecem – așa cum am arătat și în prefață – s-a găsit un om de inimă: Domnul și prietenul PETRIȘOR E. MĂNTOIU, proprietarul Institutului de Arte-Grafice și Editurii «Muscelul», fiu de țăran din Muscel care idealist fiind și el, a tipărit toată cartea cu cheltuiala sa, nădăjduind că din vânzarea ei, dacă se face, o să pot să-i întorc cheltuiala.

Îi aduc aici cele mai sincere mulțumiri, că mi-a înlesnit mijlocul de a spune într-o prefață ceea ce de mult vreau să spun tuturor, alergând la trucul: să scriu o povestire, ca să-mi pot arăta cel mai mare dor al meu într-o prefață.

Explicații pentru cititori

Vreme de criză!... adică: vreme de frământare sufletească. Și pe o vreme așa să mai apară cărți?...

În Orientul depărtat este război și se varsă mult sânge omesc. Trei ani aproape fu război în Spania, la capul apusean al Europei, și sute de mii de oameni au murit sfârtecați de ghiulele, de gloanțe și gaze.

În Europa, mai aproape acum și de noi, este pericol de război!

Trăind, tineri și bătrâni, sub astfel de amenințări de moarte, numai viață liniștită nu putem duce.

Cei tineri – în caz de război – se vor duce să omoare și să se aștepte din clipă în clipă să fie omorâți, având cel puțin niște arme în mâini; cei bătrâni vor duce grija celor tineri – doar ruți din sufletul lor sunt cei tineri – și vor aștepta și ei – ca oile supuse înjunghierii – aceeași moarte, dar o moarte fără putință de apărare... bombe din aeroplane, gaze toxice, microbi, jafuri și crime, săvârșite de soldații feluriți, plecați să omoare pe oricine! În vremea războaielor de astăzi - nimeni nu se poate socoti mai ferit de moarte. Chiar conducătorii, dacă se vor travesti în simpli cetățeni, dacă se vor ascunde în subterane ori în mulțimea fără glas și fără nume cunoscut, tot vor împărtăși și ei aceeași soartă. Războaiele de azi pot atinge pe orice om și poate că numai Dumnezeu – când o vrea – ar mai putea să apere pe copii, pe femei, pe cei dintr-o țară atacată.

Astea sunt gândurile ce le gândim, astea provoacă vremea de criză de azi.

Mai avem gust să citim? Să punem la cale realizări mari, care cer timp mai lung de înfăptuire?... Mai arde cuiva de literatură?... Ah!... literatura și în vremuri limpezi a fost socotită un accesoriu de

lux, un ceva de care omul se poate lipsi. „Dar lasă-mă Domnule, de astea îmi arde mie acum?... și încă... de basme?!...”

Iubite cititor... poate te îndeamnă zeii să-ți arunci ochii în prefață și poate ți-ar veni gândul să afli și ce gândesc eu, scriitorul Visarion, acum pe vremea asta de criză.

— Dar ai pus așa ceva în basmul dumitale! În basme?!...

Iubite cititor, în basme s-au pus cele mai înalte idealuri omenesti!... Românul a pus în doine dorul și jalea lui, și în basme a pus idealul lui înalt. Gândește un pic... Făt-Frumos ce mergea cu calul pe deasupra florilor, pe potriva norilor; calul lui mânca la foc, calul lui îl ducea, nu ca gândul, că l-ar fi prăpădit, ci ca vântul... Calul lui ce înseamnă astăzi?...

Făt-Frumos se luptă apoi cu zmeii, care sugeau sânge de oameni și ajutat de pasări, de vânt, de apă, de nori, de câte un șoarece chiar, înfrângea pe zmei, pentru că erau cu el condițiile de viață bună pentru toți, iar cu zmeii, erau împotrivrile vieții, condițiile ce produc moartea.

Iată idealul vechi - și acum gândiți la aeroplan, la telefonie fără fir, la atâtea și atâtea minuni de azi, tot închipuiri zugrăvite în povestirile din trecut.

Gândiți la Jules Verne, la câte a scris, la basmele lui științifice, ce azi sunt realități mecanice.

Iată idealul unui scriitor, împărțit cititorilor și realizat de cititorii din urmă, ideal semănat în sufletul lor când erau copii și realizat de ei mai târziu, când au ajuns bărbați în putere.

Azi, gândindu-ne, găsim oare nefolositoare basmele ori povestirile închipuie?... Nu este de mare folos acest fel de sămânță azvârlită în sufletul copiilor? Trebuie să renunțăm de a mai cultiva imaginația creatoare a celor ce mâine vor fi bărbați în putere?

Eu cred și susțin, că oricum ar fi vremea noastră de potrivnică, noi tot trebuie să facem opera semănatului sufletesc, că trebuie să preparăm niște condiții de viață mai bune mâine decât cele de astăzi.

Ei bine, dacă basmele sau povestirile fantastice descriu sub o formă închipuită ori alegorică, descriu înalte dorinți sau idealuri omenești, crede cineva că eu, în povestirile mele, n-aș urmări sau n-aș descrie așa ceva?...

Cei care au citit povestirile mele Ber-Căciulă și Ber-Căciulă împărat – două volume deosebite – au înțeles cele ce am spus acolo. Am semănat respectul cuvântului dat, tăria de caracter, istețimea, urmărirea de a înfăptui cele mai înalte dorinți omenești.

În povestirea aceasta pui iarăși o dorință generală, un ideal înalt al tuturor; pacea și înfrățirea între oameni, pacea obținută prin îndestularea cu hrană și cu de toate ale tuturor oamenilor.

Ideal vechi de când lumea, ideal greu de îndeplinit, foarte cu putință astăzi, ținând seama de progresele Științei.

Înțelege oricine că nu pot cuprinde într-o frază de prefată ceea ce am putut să spui într-o sută de pagini de povestire. Se va vedea de oricine însă, că și în povestirea asta croiesc tiparul zilelor de mâine, dar care zile le putem începe chiar de astăzi, materialul – cum s-ar zice – fiind strâns, planurile și devizele sfârșite, rămânând numai să începem înfăptuirea lor.

Cred, și prin gândire am ajuns la concluzia că pacea între oameni se va putea obține, ca o urmare firească, numai printr-o cinste absolută, aplicată în toate relațiile noastre omenești; că principiile de cinste absolută se găsesc puse în religia noastră creștină ortodoxă; printr-o aplicație, iar în toate, a Științei, dar a științei care să nu primejduiască viața nimănui, o știință pusă în slujba vieții, iar nu în slujba morții.

*

În povestirea din această broșurică, arăt cum pământul poate deveni încărcat cu toate bunătățile, asemănător Raiului biblic. Ori cât este el socotit de Vale a Plângerii, se poate totuși preschimba în adevărat Rai, fiindcă pe el se găsesc toate posibilitățile unei vieți bune din cale afară. Cum am susținut mereu, în multe din scrierile

mele, aplicând cinste absolută și Știință, ce n-ar primejdui viața nimănui, cel mai fericit trai omenesc se poate înfăptui și aici pe pământ.

Gândesc dar că, potențaii de azi, oamenii ce conduc popoare, fac o mare greșală, dacă încep vreun război. Acum se poate ce odată nu se putea: acum se poate îndeștula oamenii cu tot ce le trebuie pentru hrană, pentru îmbrăcăminte, pentru adăpost, distracții, plimbări, cu o muncă mai puțină. Teoria lui Malthus a fost o părere greșită, adică teama că oamenii vor muri de foame, din pricina prea marii lor înmulțiri.

Ceea ce am pus în povestirea aceasta: Agerul Pământului, toate sunt cu puțință, absolut toate!

De acum treizeci de ani am afirmat în scris, cum afirm și acum în această prefață, că se pot strânge sau capta forțe mecanice, din forțele naturale și neregulate ce se găsesc pretutindeni de jur împrejurul nostru; că adică, nu numai petrolul cu derivatele lui, ce reprezintă energie condensată, nu numai lemnele sau substanțele ce încorporează în ele carbonul, ne pot da, prin arderea lor, forțe mecanice; ci că, putem dobândi, sau trage forțe mecanice și din alte substanțe; că fiecare om, oriunde s-ar găsi statornicit, poate, prin ajutorul unor mașini, sau unor sisteme de instalații să aibă forțe mecanice, prin care să-și facă toate felurile de muncă ce le-ar voi. Cel de la marginea mărilor va trage forțe mecanice de acolo, din zbaterea valurilor, ori din temperatura lor. Cel de lângă râuri mici, în care chiar nu s-ar putea așeza vreo roată hidraulică oarecare, tot va putea, cu un sistem nou, să soarbă forță mecanică, fără să cheltuiască și apa ce curge, o forță care s-o folosească la diferitele lui munci. Cel de lângă râuri mai mari sau fluvii, prin sisteme nou, poate obține uriașe forțe, cu care să nu mai găsească ce anume să mai facă. Cel din câmp, ori de pe dealuri, ori de pe munți, ori din codri, ori din ținuturi aride, va găsi și el în jurul lui forțele naturii, din care va lua cât îi trebuie și cât nu-i trebuie.

Se pot face fel de fel de mașini captatoare de energii naturale sau de transformatoare a forțelor naturale în forțe mecanice, care să ne dea mereu-mereu lucru mecanic. Se pot face foarte multe mașini de-astea, din care eu am descoperit câteva, le-am calculat, și care dacă ar fi înfăptuite, altfel se va schimba fața pământului!

Au căutat mulți oameni motorul perpetuu, motorul care să umble și să producă forță motrice cu cea mai mică cheltuială cu puțință, cheltuiala cu unsoarea pieselor în joc și uzajul lor. Cei mai mulți au căutat preschimbarea forței gravitației din starea ei de echilibru, într-o mișcare dinamică – pârgarii, apă, etc. – și n-au reușit. Dar poate că nu era nevoie nici de atâta strădanie din partea lor, dar nici de atâta batjocoră și tăgăduire a puținței de a se realiza motorul, care să umble mereu și care să nu ceară decât unsoarea pieselor, și înlocuirea lor când s-au tocit. Motorul acesta este foarte cu puțință, fie că l-o numi cineva motor perpetuu, fie că i-o zice captator de energie naturală sau transformator, cum îi zic eu. Motorul acesta nu creează forță din nimic, cum s-a pretins în mod absurd, ci strânge, absoarbe, captează din energiile naturale aflate în mediul ambiant și apoi le redă, pe măsura absorbirii, ca forțe dirijate, forțe mecanice, capabile de a executa sau de a produce lucru mecanic. Hrana motorului acesta nu e nimic, utopia, părerea absurdă, ci este forța naturală, ce ni se înfățișează pretutindeni și căreia noi i-am dat diferite denumiri... Nu creează forță din nimic, ci adună, prelucrează și ne dă ce-a prelucrat sub formă de forță mecanică. Asta e afirmația mea. În povestirea de față, dacă nu descriu acele transformatoare – fiindcă întâi le voi breveta și apoi le voi descrie în broșuri aparte – arăt totuși ce se pot face cu ele, cum pot schimba clima, condițiile de viață, sufletul oamenilor, aspectul general al pământului.

*

Dar nu obțin încrederea nimănui și după cum n-am ajuns să fiu citit mult ca scriitor, s-ar putea să n-ajung nici la puțința unor realizări mecanice ale descoperirilor mele.

S-ar putea, nu știu; eu însă îmi voi face datoria până la capăt.

În privința literaturii scrise de mine, între alte multe multe ce aş avea de spus cititorilor mei, spun în această prefață numai următoarele, iar cititorii, să observe dacă sunt adevărate.

Este un fenomen sufletească, ce-l socotesc adevăr psihologic, care poate o fi fost observat de mulți, dar care n-a fost scos în evidență, ca să-și dea bunele sale urmări. Acest adevăr se poate defini astfel: omul, cu mici excepții, nu poate să citească mult și de toate decât în anii tinereții sale, în copilărie și în tinerețe se simte flămând de cunoștințe, de senzații sufletești, le caută pretutindeni și deci și în cărți. Atunci el citește și-i place poate și 80% din ce citește. Apoi – potrivit firii sale, sau capacității sale de saturație – ajuns la o vârstă, începe să-i placă ceva mai puțin din cele ce citește și poate nici 50%. Ca anii ce-i însumează în vârsta sa, fenomenul de saturație se manifestă mai mult, iar când pornește în bătrânețe, citește și mai puțin și dacă din ce citește îi place 20% este semn de sănătate spirituală. Celor bătrâni nu mai le plac nici mâncările, nici petrecerile, darămite cele ce mai citesc, ca să le treacă timpul ce-l simt ca oboseală chiar șezând!... Este fenomenul de saturație, care se manifestă, potrivit cu capacitatea de saturație a fiecărui individ.

Fenomenul acesta de saturație a făcut și face ca un scriitor să nu prea fie apreciat de contemporanii săi, decât numai după moarte. Contemporanii sunt saturați de literatura scrisă înaintea lor. Și dacă au multe cărți noi, dacă vreunui roman nou, i se face vreo reclamă americană că viața descrisă acolo nu e o schilodire a naturii, nu e o înfrumusețare nelogică, cică este o „creație genială”, – adică o minciună frumoasă – , apoi și sătulul de senzații, saturatul, mai citește și el. Dacă scriitorul cărții sau al romanului l-a dus pe cititor într-o lume dorită de el cândva și neîntâlnită, atunci cartea îi

place; dacă nu: „tinerii ăștia nu scriu deloc cum scriau” clasicii noștri și clasicii străini!

Autorii contemporani sunt neglijați, nerecunoscuți, tocmai de cei care trăiesc în timpul lor – cum spusei – fiindcă bărbății vârstnici sunt saturați cu literatura scrisă înaintea lor și citită de ei atunci în copilărie sau în tinerețe. Autorii de azi, nu sunt citați mult de ei, ci încep a fi citați de copii, de copii de azi, ori de cei care se vor naște mâine, și de tineretul care se ridică azi oricare se va ridica mâine. Copiii și tineretul citesc pe foștii scriitori și pe cei neînțeleși ori neprețuiți pe vremea când trăiau. Tineretul dar reabilitează pe scriitorii de ieri și tot aceștia, dacă vor, le ridică și statui! Dar contemporanii lor ce pățesc?... Sunt tot așa de neglijați, pentru că se manifestă și față de ei fenomenul de saturație și-i lasă să aștepte reabilitarea ca scriitori tot după moarte, și făcută tot de către alți copii și de către alt tineret!...

*

Apoi în viața amărâtă a scriitorilor mai se amestecă și răul care și-l fac ei între ei. Aproape fiecare scriitor, crede în ascunsul lui sufletesc că numai el scrie bine, că numai el scrie cum trebuie să scrie și vorba lui Vasile Savel: „începe să facă mici infamii” pe socoteala celorlalți colegi.

Uneori infamiile sunt așa de mari, că pot nenoroci pe scriitor și-l fac să numai găsească nici editori dispuși să-i publice cărțile și nici reviste și ziare în care să-și mai strecoare scrisele. Este și în lumea scriitorilor patimi mici, și mari, invidii și răutăți, ce-i arată că și ei sunt oameni – și deci pătimiși. Apoi mie mi se pare chiar, că un scriitor e cu atât mai rău, cu cât e mai puțin talentat, și e cu atât mai bun cu cât e mai cu talent. Dealtfel toate virtuțile și calitățile omului — al oricărui om — eu le pun la numărător sau deîmpărțit; iar viciile lui, prostia lui, răutatea lui, cu un cuvânt: toate defectele, le pun la numitor sau împărțitor, și câtul sau raportul este omul, cu firea lui, cu caracterul lui, cu omenescul ce-l reprezintă el.

Dar varietatea în felul de a scrie este fenomen natural. Ce-ar fi dacă micșunelele ar pretinde crinilor să miroasă ca ele, ori crinii să miroasă micșunelele cum miros ei?... Uniformizarea, comunitatea asta, ar provoca o saturație prea grabnică, o monotonie, o plictiseală ce ar cădea și în scârbă. Varietatea în felul de a scrie, de a picta, de a face muzică, teatru și orice, orice, este naturală și e compusul ce alcătuiește durata sau ființarea în timp și în spațiu a tot ce există. Uniformitatea e o tendință veșnică, pe când varietatea este o stare ce există și va exista veșnic. Uniformitatea e tendință spre nivelare; variația e mișcare, e denivelare, e viață.

Am scris această povestire cu scopul de a arăta ce se poate înfăptui azi în domeniul vieții sociale.

N-am putut să spui tot, căci totul este așa de mare și de necuprins. Voi forma o serie de publicații, cel următor tratând subiectul științific: Căldura, tratat practic, care va îngădui oricui să înțeleagă și să calculeze ce înseamnă căldura din punct de vedere fizic sau științific.

Căldura va fi carte de știință exactă, iar nu povestire științifică. De la scopul ce mi l-am propus de mult nu mă abat nici astăzi. În povestirile mele voi zugrăvi idealul cel mai cu putință, iar în broșurile științifice voi arăta posibilitățile de a înfăptui acel ideal. Acțiunea mea este ca și a fierului de la plug, ce croiește brazda pe care o va răsturna bârta și cormana; dar mai vreau, ca și eu însumi, să răstorn câteva brazde noi: adică să construiesc motoarele care să preschimbe cantități din energiile naturale în energii sau forțe mecanice. Și dacă foloasele n-ar fi numai decât uriașe, – cum eu le prevăd – apoi nici dintr-un ou nu poți pretinde, în aceeași zi, pui de găină fript gata!... În zece ani însă, aplicându-se motoarele prevăzute de mine, preschimbarea pământului ca și într-un Rai biblic va fi cu putință. Vom extrage atâta forță din mediul ambiant, că toate muncile le vom face prin acea forță. Socotesc că și deșerturile, cum sunt Sahara, Arabia, Tibetul, Gobi și Australia, vor deveni pline de vegetație și de râuri limpezi și multe, atâtea câte le vom vrea. Apa

oceanelor, din care-i vom scoate sărurile, o vom azvârli peste uscaturi, ca să hrănească vegetale, iar vegetalele miliarde de viețuitoare. Foamea, Revoluția și Războiul nu se vor mai produce – așa cred eu.

Autorul

A fost un împărat tare credincios în Dumnezeu și din pricina credinței lui, era bun și milos, blând și foarte înțelept. Supușii îl iubeau, cum iubesc copiii pe părinți. I se supuneau, pentru că vedeau cu toții că el îi povățuiește numai cele bune și de folos, și că îi cârmuiește ca un părinte pe copiii săi. Toți îl ascultau, și cei mari și cei mici, fiind se încredințaseră, că numai ascultând și făcând după porțile lui, viață bună au să ducă toți. Cei bătrâni îl socoteau un trimis al lui Dumnezeu, ca să-i călăuzească prin rosturile foarte neprețut ale vieții.

Când împăratul acesta se socoti ajuns aproape de moarte, se întristă și începu să se roage lui Dumnezeu, zicând astfel: „Nu știu, Doamne, ce s-ascunde în dosul Morții... Și dacă pretind mulți că știu, eu mă îndoiesc și cred că mai mult se laudă. Aș vrea însă, ca și după moarte-mi, să-mi mai pot povățui – dacă nu poporul – dar cel puțin pe cei trei feciori ai mei. Cu toată lumea m-am purtat bine, ca și cum toți ar fi fost feciorii mei!... Aș vrea să le mai pot spune din când în când ce să facă și ce să nu facă... Că Doamne, în viața fiecărui om vin clipe când nu știi ce trebuie să faci, ori cum să nu faci; iar mintea lui nu-i ajunge, și nici pe alții mai înțelepți n-are de unde să-i găsească să-i întrebe... Aș vrea să le mai pot spune câte ceva Doamne!...” Și Dumnezeu ascultă ruga împăratului, și-i dădu de veste într-un vis, că va putea și după moarte să insuflă în gând feciorilor ce să facă și ce să nu facă, când ori fi ajunși aproape să cadă în mari primejdii.

Împăratul rămase mulțumit de prevestirea asta și mulțumi lui Dumnezeu.

Când căzu bolnav și simți c-o să moară, lăsa vorbă feciorilor, cu limbă de moarte, să-l îngroape în tinda mănăstirii făcută de el.

Mănăstirea asta era făcută între niște dealuri înalte, iar împrejurul ei se aflau păduri bătrâne de fagi, de stejari și de brazi. Iar după îngropare, să-i păzească mormântul trei nopți la rând; dar să nu păzească toți trei deodată, nici câte doi, ci numai câte unul; că numai făcând așa le va fi bine, altfel le va fi poate rău!

Feciorii îl ascultară triști și făgăduiră că au să facă întocmai.

*

Mai trecu ce mai trecu și împăratul muri. Feciorii făcură după povață, adică îl îngropară în tinda mănăstirii și hotărâră, ca prima noapte să păzească în tinda mănăstirii, fratele cel mare.

Dar pe drum spre palat, cel mijlociu vorbi:

— Paza ca paza, n-o să fure nimeni un om mort, că n-are ce face cu el, dar ceea ce e mai de seamă, este: cum împărțim împărăția?

Cel mic Floreal, răspunde:

— Întâi să treacă acele trei zile de pază, și-apoi ne-om gândi cum să facem și treaba asta.

— Ba hotărârea trebuie s-o luăm de-acum, vorbi și cel mare, că țara nu poate să stea fără împărat.

— Așadar trebuie să fiu eu împărat, răspunse mijlociul, fiindcă pe mine tata mă iubea mai mult... Pe mine m-a sărutat la Crăciun, iar ție ți-a dat o palmă la Paști!

— Ce-are a face palma cu dreptul meu ca frate mai mare?! îi răspunse cel mare. Eu sunt împăratul, după dreptate și lege!

— Lăsați astea după ce-or trece cele trei nopți de pază, le spuse iar cel mic, Floreal.

— Tu nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala! îi răspunse mijlociul.

— Firește, de tine nici vorbă nu poate să fie, adăugă și cel mare, tu n-ai drept la împărăție.

— Dacă tu ții să fii împărat, ca să nu ne certăm, să împărțim împărăția în două. Iei tu partea din spre răsărit și iau eu partea din spre apus, vorbi mijlociul împăciuator.

— O țară împărțită în două își pierde jumătate din putere! le răspunse iar cel mic. Luați-o unul toată, și n-o mai slăbiți prin lăcomia voastră.

— Zice bine el, răspunse cel mijlociu. S-o iau eu!... Ți-am spus: tu ai mâncat o palmă de la tata, nu te iubea.

— Așa?... Poftim, mănâncă și tu una de la mine! și fratele cel mare trase o palmă celui mijlociu.

Cel mijlociu trase sabia.

Cel mic se azvârli între frați și le strigă:

— Stați, uite umbra lui tata între voi! Îmi spune mie, că nu ne e rușine?... Vrem să mai moară odată de ciudă că a rămas în urma lui niște feciori proști? Îl scârbește mult lăcomia noastră!...

Frații se uitară sperioși și în timp ce cel mic le arăta, cei mari spuseră că nu văd nimic, dar băgară săbiile în teacă.

— Bine, rămâne asta după trei zile.

Se întoarseră la palat supărați și nemaivorbind unul cu altul.

*

Seara feciorul cel mare al împăratului se îmbracă în armura de război, și porni la mănăstire să păzească la mormântul lui tată-său.

La mormânt ardeau trei candelă, care luminau toată tinda mănăstirii.

Feciorul de împărat se așeză pe un jilț, aproape de ușă, cu sabia scoasă și culcată peste genunchi.

Pe aproape de miezul nopți se auzi un zgomot, sus la clopotnița din dreptul tindei. Ceva parcă umbla pe-acolo pe sus. Când feciorul de împărat se uită, o rază albă coborî de-acolo și se opri în dreptul mormântului. Feciorul de împărat crezu că umblă cineva cu vreun felinar aprins și de aceea vine raza aceea în jos. Se sculă și se uită în sus. Dar raza albă se îndesi, se făcu ca un fel de cearceaf

alb și un chip de om, asemenea alb și înalt până la turlă, se întruchipă din ea... O barbă mare albă începu să se clatine ușor, de parcă ar fi mișcat-o vântul. Niște ochii blânzi, dar luminoși, ca lumina licuriciului, prinse să-l privească. Feciorul de împărat căscă ochii înspăimântat și o rupse la fugă, afară pe ușă. Arătarea îi șopti blând: „Ascultă!” Feciorul de împărat răcni și fugi mai tare. „Stai și-ascultă!” auzi el iar. Feciorul răcni, începu să răsucescă sabia în jurul lui și fugi mai tare. Se împiedică și căzu jos. Când se uită sperios și credea că arătarea se gătește să-l înghită, nu văzu nimic. Împrejurul lui era întuneric beznă. Frunzele fagilor șopteau încet. Niște bufnițe strigau în păduri departe. Se sculă în sus, cu inima bătându-i și tot repede fugi pe cărare.

Ajunse la palat Iac de sudoare și tremurând din toate oasele. Se gândi dacă trebuie să spună fraților ce a văzut el; dar cum se socotea certat cu ei, și cum era rău la inimă, tăcu, crezând că, dacă strigoiul o mânca vreunul din frați, apoi o să scape de un pretendent la împărăție!... Așa e gândul omului rău, socotește să-i vie norocul numai prin moartea altuia...

*

A doua seară, feciorul cel mijlociu se duse să stea de pază. Nu socoti nici acesta, că trebuie să întrebe pe frate-său cum a petrecut noaptea. Era și acesta tot așa de pornit spre rău.

Se duse înarmat ca de război: cu zale și platoșe pe el, și se așeză pe jilțul pe care se așezase și frate-său.

Stătu mult; dar când se apropie miezul nopți, i se păru că o arătare, cu barbă albă, venise lângă el, se aplecase asupra lui și îl mângâia pe cap! Mijlociul se scutură, căci simțise că-l furase somnul, și se uită bine. Arătarea nu se topi cu toți ochii lui căscați asupra ei. Când simți un vânt rece și o mână caldă în creștetul capului, mijlociul răcni înspăimântat și o rupse la fugă pe ușă! Arătarea ieși după el și lumina ei, lumina cărarea, de arunca înainte o umbră mare, umbra corpului băiatului ce fugea.

Se uită îndărăt, iar Arătarea îi spuse: „Nu sunt strigoi!... Stai și ascultă!...

— Aoleo!... auleooo!... răcni mijlociul. Săriți că mă înghite strigoiul! „Nu te teme! Vreau să vorbesc cu tine; stai și ascultă! Împărțiți împărăția! Decât să vă războiți între voi, dați-i celui mic ajutor, să-și trăiască viața altfel”.

El însă înspăimântat de moarte fugea mereu și n-auzea nimic.

Ajunse la palat tremurând și-i veni să se ducă la fratele cel mare să-i spună pățania lui, dar se gândi c-o afla cel mic și nu s-o duce de pază și ar putea să scape neînghițit de strigoi, și-atunci rămân tot trei pe moștenire.

Se culcă în pat, scuturat de friguri.

*

A treia seară feciorul cel mic: Floreal, își încinse sabia, luă o carte de citit la el și urcă dealul la mănăstire.

Luna se ivea roșie în răsărit.

Un vânt ușor parcă șoptea printre frunzele fagilor și ale stejarilor.

Intră în tinda mănăstirii.

Se duse să vadă dacă în candelă este untdelemn de ajuns. Desertă din butoi untdelemn și umplu candelă până sus. Preotul făcuse același lucru ca de obicei, dar lui i se păru că preotul n-a pus îndeajuns.

Căzu în genunchi pe piatra rece a mormântului și începu a se ruga încet, gândindu-se la Dumnezeu și la tată-său.

— Noi nu știm unde ești tu tată, cu sufletul, spunea el aproape tare, dar simțim că oriunde ai fi, când ne gândim la tine, tu poți să ne pricepi și gândurile ce nu le-am grăi, și poate c-ai putea să ne și ajuți. Tată, tată, frații mei se ceartă pe moștenirea rămasă, iar cearta între frați slăbește tăria familiei...

— Tu ce-ai hotărât să faci cu partea ta? i se păru lui că-l întreabă cineva.

— Eu mă lipsesc de ea, fiindcă vreau să fie pace și în țară, nu numai între noi frații.

— Am vrut să intru în legătură de gânduri cu ei, i se păru că aude o voce, și n-am putut. Se înspăimântează de mine și mă socolesc strigoi...

— Tu strigoi, tată, tu? zise el. Cum s-ar putea, când tu ai fost bun, blând și milos din cale afară?... Cum ar ieși un strigoi, adică un spirit rău, din sufletul unui om care a fost bun ca un sfânt?...

— Păi tocmai asta nu înțeleg ei, fiindcă ei nu gândesc! Cum niște oi din târlă nu m-ar înțelege, când le-aș citi din evanghelie, tot așa nu înțeleg, n-ascultă și fug ei de cele ce aș vrea să le spun. Prostia îi desparte de Cer.

Floreal se uită în sus cam mirat, căci înțelegea, că parcă altcineva, în afară de el și de gândurile lui, îi răspunde astfel.

Văzu șezând pe jilț o arătare albă, pe care o cunoscă că e tată-său!

— Tată tu ești?! strigă el plin de bucurie.

— Eu sunt fiule, eu sunt, iubitul meu Floreal.

— Tată ești viu?! strigă mirat.

— Da, cu sufletul sunt viu! Din ceea ce Dumnezeu a făcut odată, nu se mai poate pierde niciodată! De s-ar fărâmița în particule de milioane de ori mai mici ca părțile fumului, pierderea sau topirea cu totul nu se poate atinge! Ceea ce a apucat să fie odată, niciodată nu mai poate să piară; deci nici trupul meu, nici sufletul meu, nici gândurile mele nu mai se pot pierde!... Cerul nemărginit le păstrează pe toate.

— Ce-ai spus fraților mei?

— Au fugit înspăimânați. Sunt departe cu sufletul lor de cele ce gândesc eu cu sufletul meu. Ți-am spus: legături de gânduri între sufletul meu și al lor, n-am putut să fac!

— Mie ce-mi spui?